

דף מידע

תחום אנשים עם מוגבלות

מוגבלות בחברה החרדית בשנים 2002 ו- 2014

מיכל אלפסי הנלי

מרים גרינשטיין

דצמבר 2016

מטרתו של דף מידע זה הינה להציג מספר נתונים עדכניים אודות מאפייניה של האוכלוסיה החרדית עם המוגבלות בשנים 2002 ו - 2014, החל בגודל האוכלוסיה ובמאפייני הרקע שלה וכלה במאפייני תעסוקה, חסמים לתעסוקה ומאפייני איכות חיים ומעורבות חברתית, כל זאת בהשוואה לאוכלוסיה החרדית ללא מוגבלות ולאוכלוסיה החילונית עם וללא מוגבלות.

כאמור, הנתונים יוצגו ביחס לשתי נקודות זמן - שנת 2002 ושנת 2014, כל זאת במטרה להציג שינויים שחלו בגודל האוכלוסיה, מאפייניה ומצבה התעסוקתי, זאת לאור מאפייניה הייחודיים של האוכלוסיה החרדית בכלל ובהקשר להשתתפות בשוק העבודה בפרט, אשר מתקיימים גם בקרב האוכלוסיה עם המוגבלות.

מקור הנתונים והאוכלוסייה

דף מידע זה מציג נתונים על אנשים עם מוגבלות בהסתמך על הסקר החברתי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עבור גילאי העבודה העיקריים: 20-64 ובהתייחס לשנים 2002 ו - 2014.

במסגרת הסקרים החברתיים נכללת כל האוכלוסייה של מדינת ישראל בגילאים אלו. אוכלוסיית הסקר כוללת גם את דיירי המוסדות אשר שוהים במוסד שלא לצרכים טיפוליים (כגון: מעונות סטודנטים, מרכזי קליטה ותוכניות דיור מוגן לאוכלוסיה המבוגרת). עולים חדשים נכללו באוכלוסיית הסקר, רק אם שהו לפחות 6 חודשים בארץ.

לא נכללים באוכלוסיית הסקר דיירים במוסדות טיפוליים (כגון בתי אבות, בתי חולים כרוניים ובתי סוהר); תושבים ישראלים אשר שוהים בחו"ל למעלה משנה ברציפות בעת הסקר; דיפלומטים ועולים אשר הגיעו ארצה חצי שנה לפני מועד הריאיון לכל המאוחר; שבטי בדואים והגרים מחוץ ליישובים. היות שלא נכללים דיירי מוסדות טיפוליים, יש כאן הערכת חסר לאנשים עם מוגבלות שכלית.

הגדרת האוכלוסייה

השאלה הראשונה בסקר החברתי בנושא מוגבלות הינה - "האם יש לך בעיה בריאותית או פיזית כלשהי הקיימת שישה חודשים או יותר?". מי שהשיבו בחיוב על שאלה זו נשאלו- 'עד כמה בעיה זו מפריעה לך בפעילויות היומיום?' על סקאלה של מפריעה מאד עד בכלל לא מפריעה. לצורך כתיבת דף נתונים זה, הבא בהמשך לאוגדנים קודמים שהפיק מינהל מחקר וכלכלה, התייחסנו רק למי שהשיבו כי הבעיה הבריאותית מפריעה או מפריעה להם מאוד. כלומר, לא נכללו בעיבודים הסטטיסטים כל מי שהשיבו כי הבעיה הבריאותית לא כל כך מפריעה להם או בכלל לא מפריעה להם.

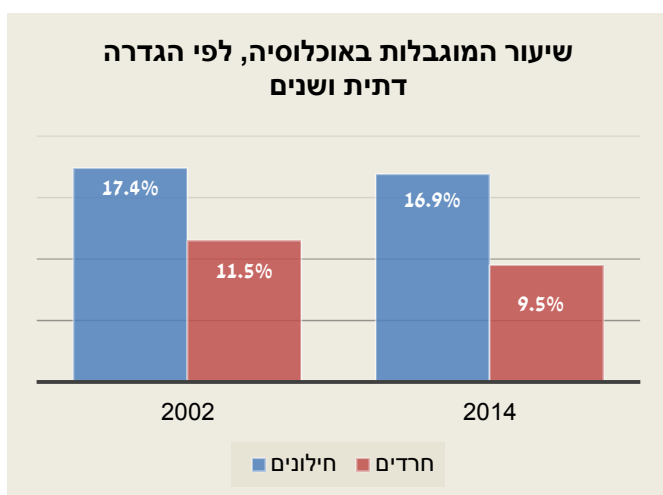
לפיכך, אנשים עם מוגבלות בדף מידע זה מוגדרים כמי שמגבלתם הפיזית/בריאותית מפריעה או מפריעה להם מאוד בתיפקודי היומיום, על פי דיווח עצמי, כאשר מי שצינו כי המגבלה מפריעה להם סווגו כבעלי

מוגבלות בינונית ואילו מי שצינו כי המגבלה מפריעה מאוד בתפקודי היומיום, סווגו כבעלי מוגבלות חמורה.

בנוסף, נכללו בקבוצת האנשים עם המוגבלות מי שהשיבו בשאלות נפרדות (תוספת לסקר החברתי משנת 2010) כי הם בעלי קושי רב בראייה או בשמיעה או שאינם רואים כלל או לא שומעים כלל, גם אם מרכיבים משקפיים או מכשיר שמיעה. קבוצה זו התווספה לקבוצת האנשים אשר מגבלתם סווגה כחמורה (מפריעה מאוד לתפקודי היומיום).

באשר להגדרה דתית, הסקר החברתי מזהה את האוכלוסייה החרדית על פי הגדרתם העצמית של המשיבים בהתאם לשאלה בה נשאלו 'האם אתה רואה עצמך כ: חרדי, דתי, מסורת-דת, מסורתי לא כל כך דתי, לא דתי-חילוני'. יש להדגיש כי זוהי הגדרה סובייקטיבית לחלוטין.

דף מידע זה מציג נתונים ביחס לאוכלוסייה החרדית בהשוואה לאוכלוסייה חילונית-מסורתית (שאיננה דתית), להלן 'חילונים'.

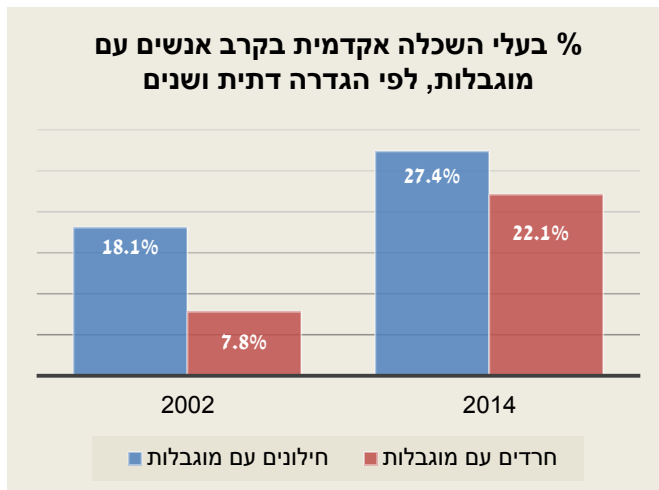

✓ שיעור המוגבלות באוכלוסייה החרדית עמד בשנת 2002 על 11.5%, זאת בהשוואה ל - 17.4% באוכלוסייה החילונית. במהלך השנים השיעורים ירדו, אמנם עדיין נשמר ייצוג החסר של מוגבלות באוכלוסייה החרדית בהשוואה לאוכלוסייה החילונית ובהשוואה לייצוגם באוכלוסייה הכללית, כך שבשנת 2014 עמד השיעור על 9.5%, בהשוואה לכ - 17% באוכלוסייה החילונית. יתכן כי הדבר קשור לחוסר הנכונות של האוכלוסייה

החרדית לדווח על קיומה של מוגבלות בשל החשש לפגיעה בשם הטוב של המשפחה ובסיכויים לשידוכים הנחשבים טובים ומוצלחים.

✓ חילונים עם מוגבלות הינם מבוגרים יותר מחרדים עם מוגבלות. כך, ממוצע הגיל בקרב חילונים עם מוגבלות עמד בשנת 2002 על 45.3 שנים, בהשוואה ל - 39.3 שנים בקרב חרדים עם מוגבלות. בשנת 2014 עלה הגיל הממוצע בשתי האוכלוסיות, כאשר נשמר הפער ביניהן - 47.1 שנים בקרב חילונים עם מוגבלות ו - 43.7 שנים בקרב חרדים עם מוגבלות. זאת כיוון שהאוכלוסייה החרדית בכללותה צעירה יותר מהאוכלוסייה החילונית, בשל מבנה הגילאים הצעיר במגזר זה.

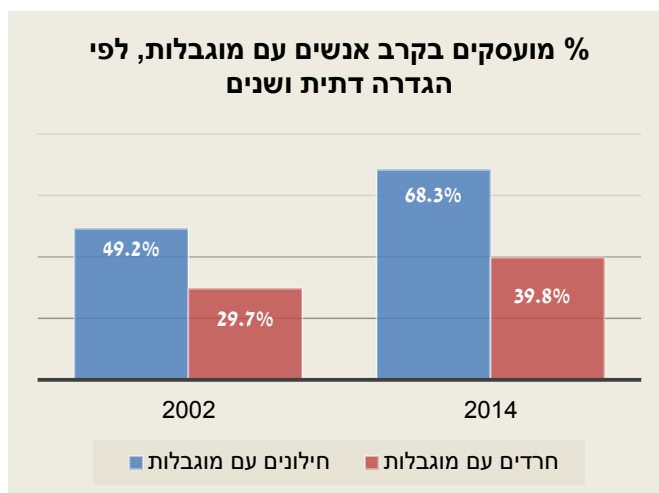
✓ הן בשנת 2002 והן בשנת 2014, ממוצע שנות הלימוד הינו גבוה יותר בקרב חרדים עם מוגבלות, בהשוואה לממוצע בקרב חילונים עם מוגבלות, כאשר בשתי קבוצות האוכלוסייה הממוצע נמוך ביחס לאוכלוסייה ללא מוגבלות. כך, בשנת 2002, עמד ממוצע שנות הלימוד בקרב חילונים עם מוגבלות על 12.4 שנים, בהשוואה ל -14.1 שנים בקרב חרדים עם מוגבלות. בשנת 2014 עלה הממוצע בשתי האוכלוסיות ל - 14.3 שנים בקרב חילונים עם מוגבלות ול - 15.4 שנים בקרב חרדים עם מוגבלות. יש לציין כי במגזר החרדי, הלימודים הם בעיקרם לימודי קודש ובשל כך, ניתן לראות שיעורים נמוכים של בעלי השכלה תיכונית ואקדמית.

✓ למרות שממוצע שנות הלימוד גבוה יותר בקרב חרדים עם מוגבלות מאשר בקרב חילונים עם מוגבלות, השכלתם של חרדים עם מוגבלות נמוכה מזו של חילונים עם מוגבלות, כפי שמתבטא בשיעור בעלי תעודת בגרות ובשיעור בעלי השכלה אקדמית. כך, שיעור בעלי תעודת בגרות בקרב חילונים עם מוגבלות עמד בשנת 2014 על 18.8%, בהשוואה ל – 12.4% בקרב חרדים עם מוגבלות. מדובר בשיעורים גבוהים יותר ביחס לשנת 2002,

אך כאמור נשמר הפער בין שתי הקבוצות, לרעת החרדים עם המוגבלות. בדומה, שיעור בעלי השכלה אקדמית בקרב חילונים עם מוגבלות עמד בשנת 2014 על – 27.4%, בהשוואה ל – 22% בקרב חרדים עם מוגבלות. בקרב החרדים מדובר על עליה משמעותית ביחס לשנת 2002 (7.8% בלבד).

✓ הן בשנת 2002 והן בשנת 2014, שיעור השימוש במחשב בקרב חילונים עם מוגבלות הינו גבוה מהשיעור בקרב חרדים עם מוגבלות. כך, בשנת 2002 עמד השיעור על כ – 39% בקרב חילונים עם מוגבלות בהשוואה ל – 30% בקרב חרדים עם מוגבלות. בשתי הקבוצות, השיעורים עלו בשנת 2014, אולם העליה בקרב האוכלוסייה החילונית עם המוגבלות היתה חדה יותר – 76.6% - 42.1% בהתאמה.

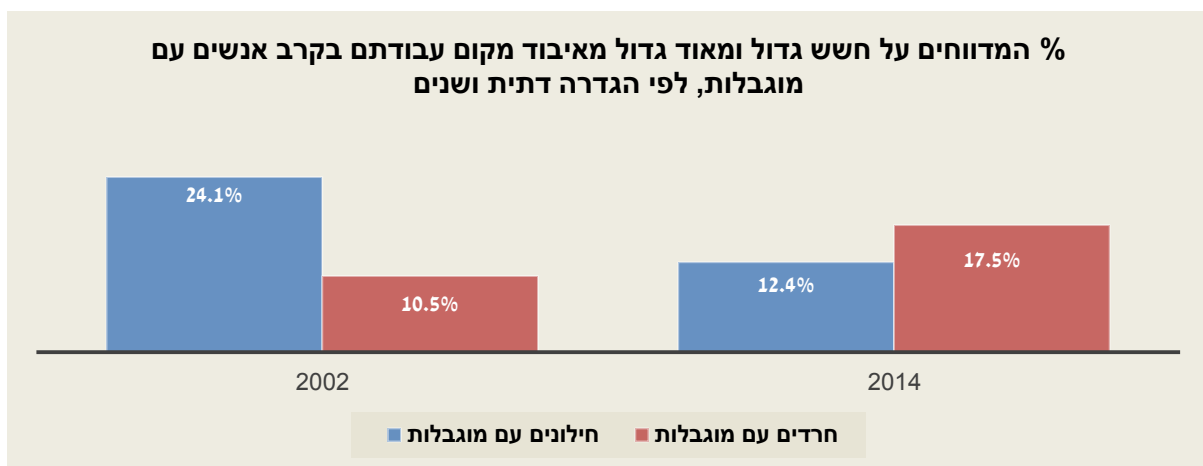
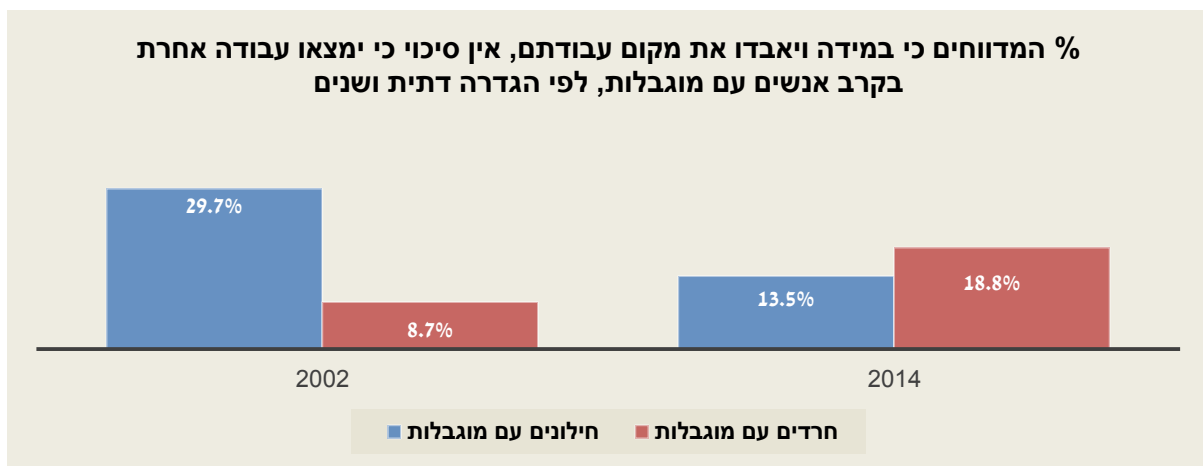

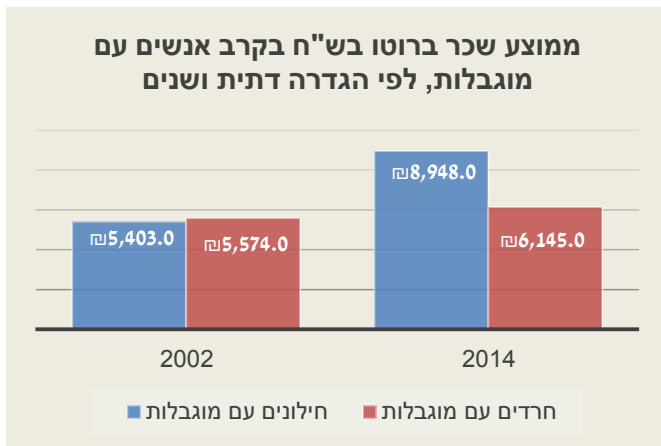
✓ באופן שאינו שונה מהמצב באוכלוסייה ללא מוגבלות, גם בקרב אנשים עם מוגבלות ניתן לראות כי שיעור התעסוקה בקרב חילונים עם מוגבלות הינו גבוה יותר מהשיעור בקרב חרדים עם מוגבלות, הן בשנת 2002 והן בשנת 2014. יתרה מכך, בעוד בקרב חילונים עם מוגבלות חלה עליה חדה בשיעור התעסוקה בין השנים 2002 ל – 2014 (49.2% ו – 68.3% בהתאמה), הרי שהעליה שנצפתה בקרב חרדים עם מוגבלות היתה מתונה יותר

(29.7% ו – 39.8% בהתאמה). כאמור, גם באוכלוסייה החרדית ללא מוגבלות שיעורי התעסוקה הינם נמוכים משמעותית בהשוואה לאוכלוסייה ללא מוגבלות, כך שבשנת 2014 עמד השיעור בקרב חילונים ללא מוגבלות על כ 87%, בהשוואה ל – 51% בקרב חרדים ללא מוגבלות. במילים אחרות, ניתן לראות כי נשמר פער לרעת החרדים בעלי המוגבלות גם ביחס לחרדים שאינם עם מוגבלות וגם ביחס לחילונים עם מוגבלות.

✓ בשנת 2002, שיעור המדווחים על חשש גדול וגדול מאוד מאיבוד מקום העבודה היה גבוה יותר בקרב חילונים עם מוגבלות מאשר בקרב חרדים עם מוגבלות (24.1% ו- 10.5% בהתאמה). עם זאת, בשנת 2014 חל שינוי קיצוני, כך שירד משמעותית שיעור החילונים עם המוגבלות המדווחים כך (12.4%), בעוד שעלה משמעותית שיעור החרדים עם המוגבלות המדווחים כך (17.5%) ולפיכך תמונת המצב היא כי בשנת

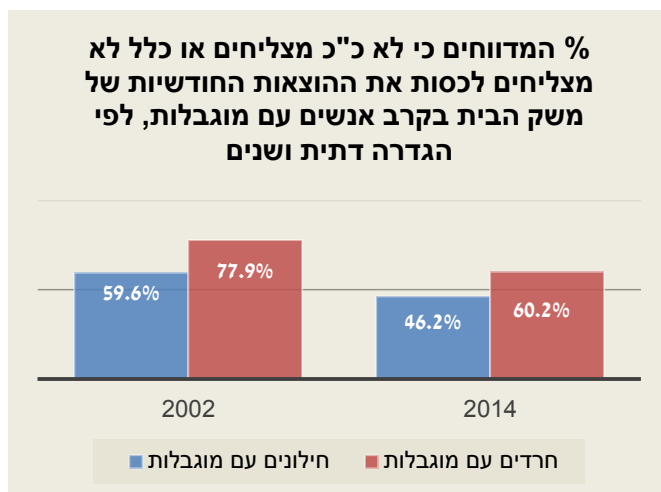
2014 שיעור המדווחים על חשש גדול מאיבוד מקום העבודה הינו גבוה יותר בקרב חרדים עם מוגבלות מאשר בקרב חילונים עם מוגבלות. בדומה, בשנת 2002, שיעור המדווחים כי במידה ויאבדו את מקום עבודתם, אין סיכוי כי ימצאו עבודה אחרת היה גבוה יותר בקרב חילונים עם מוגבלות מאשר בקרב חרדים עם מוגבלות (29.7% ו- 8.7% בהתאמה), אך בשנת 2014 היה גבוה יותר בקרב חרדים עם מוגבלות (17.5% ו- 12.4% בהתאמה).

✓ בעוד שבשנת 2002 כמעט ולא היה הבדל בממוצע השכר של חילונים עם מוגבלות וחרדים עם מוגבלות (כ – 5,400 ש"ח וכ – 5,600 ש"ח בהתאמה), הרי שבשנת 2014 נרשמה עליה משמעותית בשכרם של חילונים עם מוגבלות (כ – 9,000 ש"ח), בעוד ששכרם של חרדים עם מוגבלות עלה רק במעט (כ – 6,145 ש"ח).

✓ הן בשנת 2002 והן בשנת 2014, ממוצע ההכנסה למשק בית ברוטו בש"ח בקרב חילונים עם מוגבלות הינו גבוה מממוצע ההכנסה בקרב משקי בית של חרדים עם מוגבלות, אולם הפערים העמיקו בשנת 2014 – כ – 8,600 ש"ח בהשוואה לכ – 5,920 ש"ח בשנת 2002 וכ – 13,512 ש"ח בהשוואה לכ – 7,180 ש"ח בשנת 2014. גם כאן חשוב לציין כי פערי השכר הינם לרעת חרדים עם מוגבלות הן ביחס לחילונים עם מוגבלות והן ביחס לחרדים ללא מוגבלות.¹

✓ במהלך השנים 2002 ו – 2014 ירד שיעור החילונים והחרדים עם המוגבלות המדווחים על קושי רב בכיסוי הוצאות משק הבית. עם זאת, נשמע הפער בקרב שתי האוכלוסיות לרעתם של חרדים עם מוגבלות – 59.6% המדווחים כך בקרב חילונים עם מוגבלות בהשוואה לכ – 78% בקרב חרדים עם מוגבלות בשנת 2002 וכ – 46% בהשוואה לכ – 60% בהתאמה בשנת 2014.

¹ להרחבה ראה אוגדן נתונים סטטיסטי אודות כלל אוכלוסיית האנשים עם המוגבלות בשנים 2002 עד 2014, באתר האינטרנט של מינהל מחקר וכלכלה: <http://www.economy.gov.il/Research/Pages/default.aspx>

לוח 1: מגדר, גיל, מצב משפחתי ומצב בריאות, לפי שנים, הגדרה דתית ומוגבלות (אחוזים מסה"כ)²

2014				2002				
חרדים		חילונים		חרדים		חילונים		
ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	
286	32	1,592	374	152	20	1426	300	סה"כ, באלפים
9.5		16.9		11.5		17.4		% המוגבלות באוכלוסייה
49.9	41.9	50.3	53.3	48.0	60.8	51.7	54.3	% נשים
34.4	43.7	39.2	47.1	34.8	39.3	37.5	45.3	ממוצע גיל
								<u>מצב משפחתי</u>
83.9	85.5	60.2	62.9	89.2	80.1	60.7	65.4	נשוי
2.2	(7.3)	8.2	17.1	(1.7)	(16.6)	7.6	18.7	גרוש, אלמן
13.9	(7.2)	31.6	20.0	9.1	3.3	31.6	15.9	רווק
								<u>מצב בריאות</u>
78.8	30.3	69.5	18.1	77.0	(13.4)	63.2	11.8	טוב מאוד
20.2	40.6	29.8	43.5	21.5	39.2	33.4	28.7	טוב
(1.0)	23.3	0.6	28.6	(1.1)	41.2	3.4	43.2	לא כ"כ טוב
--0.0	(5.8)	--0.0	9.8	--0.3	--6.2	--0.0	16.3	לא טוב בכלל

² --מספר מקרים בתא מתחת ל-1300 ; (מספר מקרים בתא מתחת ל-3000)

לוח 2: ממוצע שנ"ל, מספר שנ"ל, תעודה אחרונה ושימוש במחשב, לפי שנים, הגדרה דתית ומוגבלות (אחוזים)

מסה"כ³

2014				2002				
חרדים		חילונים		חרדים		חילונים		
ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	
286	32	1,592	374	152	20	1426	300	סה"כ, באלפים
15.5	15.4	14.9	14.3	14.4	14.1	13.5	12.4	ממוצע שנ"ל⁴
								תעודה אחרונה
38.2	28.8	4.0	10.6	31.4	29.2	7.1	15.4	לא למד כלל+לא קיבל אף אחד מהתעודות שצוינו
17.1	23.1	12.5	21.7	21.2	40.5	23.2	31.5	יסודי או חט"ב ועד תיכונית ללא בגרות
9.4	12.4	26.6	18.8	6.1	10.7	25.3	16.7	תעודת בגרות
23.4	13.6	15.1	21.6	28.4	11.7	16.4	18.3	תעודה על תיכונית לא אקדמית
11.9	22.1	41.8	27.4	12.9	7.8	28.0	18.1	תואר אקדמי
51.7	42.1	91.3	76.6	34.8	27.1	68.4	39.4	% שימוש במחשב

³ --מספר מקרים בתא מתחת ל-1300; (מספר מקרים בתא מתחת ל-3000)
⁴ הנתון מתייחס לשנת 2005

לוח 3: כח עבודה שבועי ומעמד במקום העבודה, לפי שנים, הגדרה דתית ומוגבלות (אחוזים מסה"כ)⁵

2014				2002				
חרדים		חילונים		חרדים		חילונים		
ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	
286	32	1592	374	152	20	1426	300	סה"כ באלפים
כח עבודה שבועי								
51.0	39.8	87.4	68.3	42.2	29.7	79.0	49.2	% מועסקים
10.6	(18.5)	3.7	7.5	8.3	(30.3)	9.0	12.4	% בלתי מועסקים
43.0	51.2	9.2	26.2	53.9	57.4	13.2	43.8	% שאינם בכח העבודה
146	13	1392	256	64	6	1051	145	סה"כ מועסקים באלפים
מעמד בעבודה⁶								
90.2	89.3	86.8	84.8	90.0	91.5	85.9	82.2	% שכירים
9.5	(10.7)	12.5	14.6	9.3	--8.5	11.2	14.7	% עצמאים

⁵--מספר מקרים בתא מתחת ל-1300; (מספר מקרים בתא מתחת ל-3000)

⁶סה"כ אינו מתסכם ל 100% משום שיש קבוצת "אחר"

לוח 4: משלחי יד נבחרים, לפי שנים, הגדרה דתית ומוגבלות (אחוזים מסה"כ)⁷

2014				2002				
חרדים		חילונים		חרדים		חילונים		
ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	
146	13	1392	256	64	6	1051	145	סה"כ, באלפים
44.8	52.1	40.8	30.6	57.4	(39.7)	42.1	27.6	משלחי יד נבחרים אקדמאים, מנהלים, בעלי מקצועות חופשיים וטכניים
6.5	--0.0	11.5	16.9	7.1	--12.4	16.4	19.2	עובדים מקצועיים בחקלאות, בתעשייה, בבינוי ועובדים מקצועיים אחרים ⁸
4.0	--6.5	2.6	7.5	(2.5)	--10.1	5.7	10.2	עובדים בלתי מקצועיים

⁷--מספר מקרים בתא מתחת ל-1300; (מספר מקרים בתא מתחת ל-3000)

⁸ כולל מפעילי מכונות

לוח 5: מאפייני תעסוקה נבחרים, לפי שנים, הגדרה דתית ומוגבלות (אחוזים מסה"כ)⁹

2014				2002				
חרדים		חילונים		חרדים		חילונים		
ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	
146	13	1392	256	64	6	1051	145	סה"כ, באלפים
6,556.1	6,144.7	10,545.3	8,948.1	4,420.7	5,574.5	6,778.9	5,403.4	ממוצע שכר ברוטו
8.5	(17.5)	6.7	12.4	9.3	--10.5	14.9	24.1	% המדווחים על חשש גדול וגדול מאוד מאיבוד מקום העבודה
7.7	(18.8)	6.9	13.5	9.6	--8.7	12.5	29.7	% המדווחים כי אין סיכוי כלל כי ימצאו עבודה אחרת
9.6	(12.4)	9.8	16.5	11.1	--21.8	17.4	28.4	% לא כ"כ וכלל לא שבעי רצון מעבודתם
38.8	60.8	35.0	49.3	53.5	(46.3)	52.3	68.7	% לא כ"כ וכלל לא שבעי רצון מהכנסתם מהעבודה

⁹ --מספר מקרים בתא מתחת ל-1300 ; (מספר מקרים בתא מתחת ל-3000)

לוח 6: מאפייני איכות חיים נבחרים, לפי שנים, הגדרה דתית ומוגבלות (אחוזים מסה"כ)¹⁰

2014				2002				
חרדים		חילונים		חרדים		חילונים		
ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	ללא מוגבלות	סה"כ עם מוגבלות	
286	32	1,592	374	152	20	1,426	300	סה"כ, באלפים
8,411.8	7,179.3	17,376.1	13,511.7	6,803.1	5,917.9	12,015.2	8,597.7	ממוצע הכנסה למשק בית ברוטו בש"ח
42.8	60.2	27.2	46.2	46.8	77.9	39.9	59.6	% שלא כ"כ וכלל לא מצליחים לכסות את ההוצאות החודשיות של משק הבית
35.9	52.3	38.4	58.1	37.7	61.4	48.7	69.4	% לא כ"כ וכלל לא מרוים ממצבם הכלכלי
1.5	10.5	5.7	21.3	(1.6)	18.9	11.5	34.1	% לא כ"כ וכלל לא שבעי רצון מחייהם
46.8	38.0	71.7	56.2	13.9	(9.2)	42.5	29.6	% שבילו בחופשה בחו"ל ב 12 החודשים האחרונים
92.0	88.1	95.7	88.3	93.2	80.0	94.5	85.0	% נפגשים ומדברים עם חברים

¹⁰ --מספר מקרים בתא מתחת ל-1300 ; (מספר מקרים בתא מתחת ל-3000